

6. De Luchtverdediging in de meidagen van 1940

Door F.J. Molenaar Kolonel b.d. der Koninklijke Luchtmacht
Uitgegeven door de Staatsuitgeverij in 1970

Van bovengenoemd document werd het deel Luchtdoelartillerie in beschouwing genomen, om te komen tot een beoordeling, verband houdend met gebeurtenissen bij luchtdoelbatterijen, en -pelotons gedurende de oorlogsdagen 10 t/m 14 mei 1940. Daar waar nodig zijn de vermeldingen in bovenvermeld verslag woordelijk overgenomen. Aangezien de bevindingen vastgelegd door kol. b.d. F. J. Molenaar de meest uitgebreide waren die we aantreffen, is dit verslag ook de leidraad van de schrijver van dit boek, en oud-strijders die hierover werden geraadpleegd. Teneinde de lezer een indruk te geven van het verslag, vermelden we dat het 1.037 bladzijden telt. De verschillende rubrieken worden in onze beschouwing in dezelfde volgorde behandeld.

Kanonnen en mitrailleurs

In de 20- en 30er jaren was in Nederland waar te nemen, dat men het leger niet erg belangrijk vond. Het gebroken geweepte gaf hier gestalte aan. De wereld werd in 1933 duidelijk, dat een toekomstige oorlog niet uit te sluiten was, en het Ministerie voor Defensie dacht nog niet aan het op peil brengen van materieel en munitie. Toen een deel van de dienstplichtige manschappen in de voormobilisatie werd opgeroepen, begon het op peil brengen van materieel te dringen. Bestellingen voor vuurmonden werden pas op 1 november 1938 ondergebracht in diverse landen, waaronder Duitsland, het land waarvan de grootste dreiging uitging.

De luchtdoelartillerie beschikte slechts over 39 vuurmonden, 6, -7, -en 10 tl.

Deze waren grotendeels in een niet goede conditie en afwijkend van het bestelde geschut. De aanwezige mitrailleurs M 25, de meeste 40 jaar oud, en voor een deel door de Duitsers gebruikt in de eerste wereldoorlog. Van de 1.034 vuurmonden werden er slechts 316 afgeleverd tot 10 mei 1940, werd een deel zelfs niet ingezet en viel ongebruikt in vijandelijke handen. Hulpapparatuur - vuurleidingstoestellen werden in licentie vervaardigd bij de Artillerie Inrichting, maar door ziekte van een hoofdingenieur ondervond de aflevering ernstige vertraging. Ook de tijdbuizenproductie liep niet vlot, waardoor de levering van luchtdoelmunitie zelfs tot stilstand kwam. Zo

stonden ongeveer 100 moderne vuurmonden in de magazijnen, niet ingezet en als cadeau in Duitse handen vielen, omdat ze bij de capitulatie niet waren vernield.

Munitie

Vastgesteld is dat bij verschillende batterijen en pelotons de munitie, voor 2 tL. vuurmonden en M 25 mitrailleurs, ontbrak. Werd in de nacht van 9 op 10 mei aan het personeel maximaal 20, meestal 5 en soms helemaal geen munitie uitgereikt voor karabijn \ geweer. Met de munitiemagazijnen was het landelijk ook niet best gesteld, te weinig in aantal en afgestemd op oorlogssituaties. Toen dan ook de weg Rotterdam - den Haag door obstakels en vliegtuigen was versperd, was aanvulling moeilijk en moest een trein bij het station in den Haag als magazijn dienen. Een geluk dat “magazijn” Hollands Spoor niet gebombardeerd is.

De dekkingsmaatregelen bij batterijen en pelotons van de luchtdoelartillerie

Aangezien juist deze maatregel zoveel teweeg heeft gebracht beginnen we met het woordelijk vermelden daarvan, zoals in het verslag is beschreven. Bij het lezen van de volgende hoofdstukken, in het bijzonder hoofdstuk VI, zal het opvallen dat bij de beschrijvingen van de gevechtsacties van verschillende luchtdoelbatterijen of luchtdoelpelotons kan worden vastgesteld, dat geen of onvoldoende gevechtsdekkingen waren aangebracht rond de vuurmonden en vuurleidingsgroepen van batterijen en rond de vuurorganen der pelotons, zodat het personeel en het materieel van deze onderdelen in de vroege morgen van 10 mei 1940 in **ernstige mate aan het vuur van de vijand werden blootgesteld.**

Gedurende de mobilisatieperiode stonden de batterijen en pelotons in z.g. 'neutraliteitsopstellingen'. Dit waren de opstellingen, van waaruit zij hun toenmalige taak, handhaving van de neutraliteit van het luchtruim, normaal konden uitvoeren. In tijd van oorlog of onmiddellijk dreigend oorlogsgevaar zouden de batterijen en pelotons moeten overschakelen op hun oorlogstaak die in eerste instantie was gericht op 'object-verdediging', waartoe dan een 'oorlogsoopstelling' werd ingenomen. De 'neutraliteitsopstellingen' waren over het algemeen zo gekozen, dat het merendeel der batterijen en pelotons óók voor de 'object-verdediging' reeds de juiste stelling innam.

Slechts een enkele batterij zou verplaatst moeten worden om de oorlogstaak (de 'objectverdediging') te kunnen uitvoeren, aangezien haar 'neutraliteitsopstelling' niet samenviel met haar 'oorlogsoopstelling'.

Vele commandanten gingen de 'neutraliteitsopstellingen' langzaam zien als permanente stellingen, wat niet overeenstemde met de zienswijze van de Ct. Lvd. , die de mobiliteit van de stukken vooropstelde en zeer beslist had

gebroken met de verouderde opvatting van velen, wellicht afkomstig van de vestingartillerie, om ook batterijopstellingen van de luchtdoelartillerie in een soort vestingwerken te herscheppen en wel in de eerste plaats ter meerdere beveiliging van het personeel. Ook groeide er naar aanleiding van berichten over de Spaanse burgeroorlog en het optreden van de luchtmacht daarin een soort defaitisme over de mogelijkheden van luchtdoelartillerie tegenover aanvallende vliegtuigen. Tegen deze houding heeft de Ct.-Lvd. krachtig stelling genomen in de volgende brief, waarin hij ook zijn moderne ideeën (een geheel nieuwe doctrine) uiteenzette en verdedigde:

HOOFDKWARTIER, 12 januari 1940
ALGEMEEN HOOFDKWARTIER
Afd. LUCHTVERDEDIGING
Tevens Co. Luchtverdediging
Sectie Art. No. 1106

Bijlagen:...

Onderwerp: Verdediging tegen op btn. Lu.a. aanvallende vliegtuigen

Ik bericht Uwer Excellentie (U), dat talrijke officieren der luchtdoelartillerie van opvatting zijn en deze opvatting ook verder ingang trachten te doen vinden, dat de vuuruitwerking van op luchtdoelbatterijen aanvallende vliegtuigen zó moorddadig is en de kansen een succesrijke afweer van dergelijke aanvallers zó gering, dat de batterij-bezetting in zulke gevallen het beste doet zich te dekken door zo snel mogelijk weg te lopen of weg te kruipen. Deze opvattingen worden vooral verkondigd door de officieren, die voor kort bij het Depot der Luchtdoelartillerie werden opgeleid. Het is mij echter gebleken, dat óók vroeger reeds, nog vóór de mobilisatie, bij de luchtdoelartillerie aanhangers hebben gevonden. Deze opvattingen hebben er zelfs toe geleid, dat het afgeven van stukkenvuur en geweervuur op laagvliegende vliegtuigen niet altijd in voldoende mate werd beoefend. Zij hebben er ook toe geleid, dat de noodzakelijkheid om over een richtmiddel voor het afgeven van stukkenvuur te beschikken, door velen werd ontkend. In de laatste tijd heeft dit defaitisme nieuw voedsel gekregen door de verhalen van nationaliteitsloze Nederlanders, die in Spanje hebben gestreden, en nu in het Depot der Luchtdoelartillerie worden opgeleid. De mening, dat het mitrailleurvuur van de op de batterij aanvallende vliegtuigen alles vernietigend zou zijn, verraadt een gebrek aan begrip over de richtingsmogelijkheden met mitrailleurs uit duikende vliegtuigen en omtrent het aantal kogels, dat in de beschikbare seconden bij de huidige

vliegsnelheden op het doel kan worden gebracht. De uitwerking van het bombardement kan in zeer sterke mate worden beperkt door het oordeelkundig opwerpen van *gevechtsdekkingen*, van waaruit *onder alle omstandigheden*, zonder onderbreking, alle vuuropdrachten kunnen worden vervuld. Van het eigen geweer-, mitrailleur- en stukkenvuur kan een grote kracht uitgaan. De reglementen in de landen met oorlogservaring (bv. Duitsland) wijzen zonder uitzondering in deze richting.

Ik moge U verzoeken van dit ogenblik af met de grootste gestrenheid op te treden tegen hen, die voortgaan met het verbreiden van défaitistische denkbeelden als bovenomschreven.

Met de grootst mogelijke energie moet bij alle oorlogsonderdelen der luchtdoelartillerie de verdediging tegen op de batterij aanvallende vliegtuigen worden beoefend. De noodzakelijkheid om *onder alle omstandigheden in de eerste plaats vuur te blijven afgeven moet allen worden bijgebracht*.

Het axioma *dat vuuruitwerking boven dekking gaat, moet aan eenieder worden ingeprent*.

Elkeen moet worden duidelijk gemaakt, dat de gevaren welke de luchtdoelartillerist bedreigen, zo goed als nooit de omvang zullen aannemen van die, waaraan de infanterist, de jachtvlieger en vele andere zullen worden blootgesteld; maar óók, dat die gevaren zeer zouden worden vergroot, wanneer de vijandelijke luchtmacht zou ontdekken, dat een aanval op een luchtdoelbatterij voor de aanvaller geen ernstig gevaar zou meebrengen, omdat de bediening de vuurmonden in de steek laat.

Het is mijn wens, dat een ieder, die zich aan het verbreiden van défaitistische leerstellingen als hier bedoeld, heeft schuldig gemaakt, wordt

gewezen op deze ernstige gevolgen, welke dergelijke propaganda voor zijn persoon zal kunnen meebrengen. Aan allen, die inzake de verdedigingsmogelijkheden tegen laagvliegende vliegtuigen twijfel trachten te wekken, moet het zwijgen worden opgelegd.

De C. Lvd.Kr. Amsterdam moge in dit schrijven een beantwoording zien van zijn brief d.d. 4 jan. 1940, No. 5 Geh. De Generaal, O.L.Z., o/l Luitenant-Kolonel, Chef van de Staf, w.g. V. E. Wilmar

Uit de wijze van adressering blijkt, dat aan dit schrijven algemene bekendheid werd gegeven. Op grond van het gestelde in deze brief werd het personeel van de luchtdoelartillerie dan ook- *en naar later zou blijken met succes- intensief onderricht.*

Nadrukkelijk wil uw schrijver verklaren dat bij de beide batterijen, de 13^e en de 19^e aan hem nimmer iets werd meegedeeld, noch op het publikatiebord een dienstorder was opgehangen.

Reeds eerder in dit boek werd melding gemaakt van het weghalen van zandzakken en camouflage bij de 13^e bt. , en het bezoek van kolonel ridder van Rappard, -datgene wat in april 1940 plaatsvond- terwijl op 12 jan.1940 de bovenvermelde brief van het hoofdkwartier was gekomen. Ook hier, voor de zoveelste keer, hoe durft men dan te stellen, dat de maatregel een succes was. Uit het verslag blijkt nadrukkelijk dat er wel degelijk dekkingen waren bij enkele batterijen. *Nog sterker spreekt, dat onmiddellijk bij die batterijen die geen dekking hadden en het dodelijke gevaar ervan onder ogen zagen, dekkingen werden aangebracht. Dáár vielen daarna minder doden, het onheil was alleen in de eerste uren gebeurd.*

Het voorspel van de aanval

De Nederlandse regering kan niet ontkennen, dat het geen waarschuwingen heeft gekregen, dat we mogelijk betrokken zouden raken in de oorlog. Als er geruchten gonzen bij legeronderdelen dat er aan de grenzen met Duitsland troepenconcentraties van grote omvang gaande zijn, berichten meegebracht van militairen die wonen tegen de Duitse grens, dan zijn die geruchten ook bij Defensie doorgedrongen.

Op 9 april om 16.45 gaat er een bericht uit, dat er in de komende nacht met een aanval uit Duitsland rekening moet worden gehouden. Dan is het geloof in neutraliteit niet meer houdbaar en weet men gezien dat wat er met andere buurlanden was gebeurd een enorme grote kans bestond dat ook dit ons zou overkomen.

Op 22 april 1940 wordt een geheim rapport uitgegeven No. 307 z.g., door de Luitenant- Generaal P.W. Best Commandant Luchtverdediging waarin aangegeven:

“ Met betrekking tot de bezetting van Oslo door per vliegtuig vervoerde Duitse troepen werd het volgende ooggetuige verslag ontvangen:

1. De Duitse stoottroepen werden vervoerd met de normale verkeersmachines.

In Nederland is een eventuele landing dus veel vroeger te verwachten i.v.m. de kleine afstand tot de Duitse bases.

2. De Duitse vliegtuigen landden met 4 à 5 toestellen tegelijk op het kleine vliegveld van Oslo. De groepen landden 30 sec. na elkaar, verscheidene vliegtuigen verongelukten tijdens de landing, maar dat had geen invloed op de landingsmanoeuvre der overige toestellen..
3. Waargenomen werd, dat in 2 uur tijd 3.000 man stoottroepen, voorzien van zeer veel automatische wapenen, te Oslo aan de grond werden gezet, die afmarcheerden naar strategische punten.
4. Dat de Lufthansa vertegenwoordiger ter plaatse ook bij de landingen was ingezet, die kaarten en opdrachten uitreikte.
5. Tenslotte had ook deze ‘burger‘ zich aan het hoofd der Duitse troepen geplaatst, na twee dagen werd hij benoemd tot luchtvaart-attaché in Oslo”.

Hij gaat in, op de handelingen die op Nederlandse vliegvelden zouden dienen. Hij schrijft:

“Vanzelfsprekend dient deze gevechtsofstelling ook van boven te zijn gedekt, althans- zolang geen kazematten aanwezig zijn- tegen mitrailleurvuur uit vliegtuigen”.

Hij laat blijken, dat aanvallen alleen op vliegvelden, wel eens ondersteuning van groepen buiten het vliegveld geconcentreerde parachutisten of kwaadwilligen, niet mag worden uitgesloten.

Hij is van mening dat mogelijkheid van ‘stoottroepen’, mobiele reserve, ter ondersteuning nodig kunnen zijn.

Dit schrijven getuigde van veel meer bedachtzaamheid over wat er kon gebeuren.

Verzoeken en rapporten van allerlei instanties wijzen erop dat men versperringen op de wegen nodig acht. Dit omdat ontvangen berichten erop wezen dat Duitse vliegtuigen oefenden met landingen op verkeerswegen.

Eerst op 7 mei werd hiervoor toestemming verleend. Ook hier weer waarom zo laat, want op die datum was het verkrijgen van materiaal en arbeidskrachten moeilijk te verwezenlijken. Men achtte de bescherming van de wegen ten noorden en zuiden van de Moerdijkbruggen voldoende beschermd door vuurelementen terzijde van deze wegen. Het telexbericht H. 8 b. van de Opperbevelhebber Land en Zeekrachten brengt Nederland in de hoogste graad van gevechtvaardigheid op 7 mei.

Op 9 mei om 20.45 ontvangt C. Lvd. van de Opperbevelhebber L.en Z .een telex aan de Landmacht sectie 1b. no. 35 :

“ VAN DE GRENS KOMEN ZEER VERONTRUSTENDE BERICHTEN BINNEN WEEST DUS ZEER OP UW HOEDE”. Met ingang van hedennacht 3.00 uur voor alle S.B.- troepen onder uw bevel, behalve de troepen op het zuidfront in het gebied van III L.K. en van Comm. Zeestrijdkrachten, volledige strijdvaardigheid. De hindernissen moeten op dat uur gesloten zijn.”

Deze opdracht is door de commandant Luchtverdediging NIET doorgegeven, omdat reeds door hem per 8 mei , telex no. 23 B. de volledige paraatheid was bepaald op 3.15 uur. Hij was van mening dat dit nieuwe bericht onnodige verwarring zou veroorzaken.

De schermopstelling, lazen we op blz. 348, was zeer kwetsbaar. Men hield nl. meer rekening met kwaadwilligen dan met uitstekend bewapende troepen. Voor de buitenverdediging bleek dat men veel te hoog gegrepen had, men heeft alles willen verdedigen, waardoor men in feite niets verdedigde.

Gebleken is nl. dat manschappen van 4 secties van de bataljonsreserve 1-III Reg. Grenadiers, in hun afzonderlijke, ver uiteenliggende alarmkwartieren zich ter ruste hadden begeven, zulks in strijd met de order van 8 mei 1940, waarin bepaald dat de bewakingstroepen- dus ook deze bataljonsreserve- van 3.15 uur strijdvaardig moesten zijn. Verder bleken de telefoon-verbindingen te ontbreken in de alarmkwartieren.

Het verslag geeft een aantal gebeurtenissen en feiten aan die van invloed waren op wat gebeurde op de morgen van de 10^e mei 1940.

De oud-strijders van de 13^{bt}. hebben mij gevraagd om bij het bestuderen van het oorlogsverslag de invloeden na te willen gaan die mede een rol hebben gespeeld bij de snelle uitschakeling van onze batterij.

Daarbij komt natuurlijk aan de orde, hoe verliep de afweer tegen de aanvallende vliegtuigen.

Wat waren de oorzaken die mede een rol hebben gespeeld bij de snelle uitschakeling van onze ondersteunende pelotons Lu. Mitr.op Ypenburg.

De pelotons:

- * Het 59^e. peloton lu. Mitr. Commandant de reserve 1^e luitenant Heshusius
- * Het 60^e. peloton lu. Mitr. Commandant de sergeant A.J. Stam

* Het 61^e. peloton lu. Mitr. Commandant de korporaal K. Jansen

Deze pelotons waren uitgerust met de oude M-25 mitrailleurs, stonden opgesteld in kuilen.

Het centrale commando was ondergebracht in Huize “Drievliet”, ct. de res. kapitein J.Y. Mikmak

De 13^e en 76^e. bt. Lu.A. waren uitgerust met 7½ tL vuurmonden, deze zijn bestemd voor het bestrijden van aanvallende vliegtuigen in hogere luchtlagen.

De 76^e. bt. onder commando van de res. 2^e. luitenant J.M. Schoenmakers, de batterij had ook geen dekking, bovendien was er geen munitie voor de M-25 mitrailleurs.

Ten zuiden van het vliegpark, zo staat in het verslag, had de Vrijwillige Landstorm de beschikking over 2 tL. vuurmonden, aangeschaft door INDUSTRIE en PARTICULIEREN, overgedragen als eigendom van Defensie.

Hoe alles verliep is hieronder beschreven.

Om 3.30 uur, begaf de Vliegpark Commandant zich naar zijn commandopost, alwaar hij aantrof majoor Ten Haaf, die hem meedeelde dat de gevechtsoptellingen volledig bezet waren.

Dat is niet juist gebleken, het verslag vermeldt; opmerkelijk was het dat de verdedigers van het park de verrichtingen van “vriend en vijand” stonden waar te nemen, daarbij hadden zij de gevechtsstellingen verlaten. Het kader trad onvoldoende op tegen dit ongedisciplineerd gedrag.

Toen dan ook de bommen neerkwamen in het vliegpark, vluchten ze in paniek. Ook bij andere opstellingen van het vliegpark ging men ordeloos op de vlucht naar het hoofdgebouw, daardoor waren de gevechtsoptellingen grotendeels zonder bezetting. Alleen in de zuid-sector bleef 2 man op hun post. Twintig á dertig manschappen van de linker sectie die op weg waren naar het hoofdgebouw, werden tegengehouden door de res. 1^e. luitenant F.H. Warnars die hen onverbiddelijk terugdreef naar hun stellingen. Ook personeel van de zuid-sector, verliet de mitrailleurs en zochten bescherming in het hoofdgebouw, slechts 2 mitrailleurs bleven bemand. In de noordelijke sector was het al niet anders, hier zocht men bescherming in de hangars en toen deze in brand raakten werd de toevlucht gezocht in Hoeve “ Ypenburg “. Bij de zware mitrailleurs nam men ook de benen, alleen het middelste stuk bleef bemand. De kapitein v. Campen en de 1^e lt. Warnars ontfermden zich over het rechterstuk en repareerde dat. Het linkerstuk werd uitgegraven en opgesteld bij de watermolen.

Omdat het merendeel van het personeel dat tijdens de luchtaanvallen het park hadden verlaten niet meer terugkeerde, waren nog slechts 4 zware en

vermoedelijk 6 lichte mitrailleurs aan de westrand van het vliegpark in actie. Aan de noord-westrand waren nog 3 zware mitrailleurs en 3 pantserwagens beschikbaar voor de directe verdediging van het vliegveld.

Velen verlieten het vliegveld het merendeel vertrok richting Scherm Broekpolder. Na de bombardementen en pogingen tot landen van de Duitse toestellen wat volledig mislukte, was Ypenburg geen basis meer voor de Duitsers. Wel zagen de op hun post gebleven verdedigers zich geplaatst tegenover verzamelde valschermtroepen. Er ontstond grote verwarring door een vreemde beslissing bij de Schermcompagnie. De commandant van het scherm Delft, gaf een deel van de verdediging op en vertrok naar de westzijde van de Vliet. Daarbij liet hij de verdedigers aan de oostzijde van de Vliet en een zware mitrailleur aan hun lot over die was opgesteld bij een wegsplitsing, en prooi werd van de valschermjagers. 30 á 40 manschappen werden gevangen genomen en meegevoerd richting Vliegpark. Het voert te ver om alles wat daarna nog gebeurde in dit boek te vermelden, hoewel het leerzaam is het verslag van majoor Molenaar te raadplegen.

We keren terug naar 4.00 uur in de morgen. Om die tijd kwamen bommenwerpers binnen vuurbereik van het 60^e peloton li. Mitrailleurs. Sergeant Stam gaf opdracht te vuren. *Direct vielen enkele mitrailleurs uit en na even gevuurd te hebben weigerden ze alle vier.* Twee oudere onderofficieren brachten drie ervan weer op gang, no.4 bleek niet te repareren. De slechte wapensituatie en het zien van gewonde makkers gaf bij de verdedigers een morele terugslag. Daarnaast hoorde men ook het 59^e .en 61^e . peloton niet meer vuren. Alleen sergt. Stam en de Bruin vuurden nog, bijgestaan door een korporaal en 2 soldaten. De overigen waren hun hoofd kwijtgeraakt en naar elders vertrokken.

Het 61^e peloton werd gebombardeerd, niemand raakte gewond, mitrailleurs bedolven onder de blubber. Nadat ook de laatste mitr's weigerden, verschool men zich in kuilen en later trok men terug naar het 59^e pel. en meldde men zich bij luitenant Heshusius. Daar ging het er ook flink aan toe, maar men raakte niet in paniek. Toen de valschermjagers te dicht in de buurt kwamen, stelde men zich op achter de Molentocht en ook daar de munitievoorraad gevaar begon te lopen, trok men terug op Rijswijk.

De lt. Heshusius vertrok naar achter de Watermolen om een mitrailleur te herstellen, en sloot zich aan bij pantserstroepen en motormitrailleurs. Zij bonden de strijd aan met vliegers van transportvliegtuigen. Een aantal van hen gaf zich over. Onder leiding van 1^e lt. Heshusius werden 15 gevangenen afgevoerd naar Rijswijk daarbij kwamen de 1^e lt. Heshusius en de dpl. Huzaar Quereveld om het leven.

Hierboven aangegeven de zwakke en sterke punten. Er waren ook helden, zie zij die op hun post bleven.

In het kort nog even samengevat wat het verslag aangeeft over de 13^e. batterij Lu.A.

Om 3.15 uur alarm. Een Duits vliegtuig werd geobserveerd en verdween in noordelijke richting. Tegen 4.00 uur naderden uit Z.O. richting Duitse bommenwerpers, de batterij werd aangevallen met boordwapens, men opende het vuur. Men bleef vuren omdat voortdurend toestellen in de lucht waren. Twee maal werd het commando gegeven “ stop het vuren”, daar eigen vliegtuigen in het schootveld opereerden. Later ging men over tot stukkenvuur omdat vliegtuigen zich in lagere luchtlagen bevonden. Steeds lager vloog men op de batterij in. Plotseling keerde tussen 04.30 en 04.45 uur, een der aanvallers zich tegen de batterij. Zelfs stukkenvuur bleek niet meer mogelijk. Iedereen zich van gevaar bewust wierp zich tegen de grond. De schade was enorm, 5 batterijleden werden gedood of zwaar gewond waarop later de dood volgde. Voltreffers op de wachtbarak en een op nabij het 3^e stuk, nog 5 andere bommen sloegen in, doch vernielden verder niets. 2 vuurmonden bleven intact en ook het vuurleidingstoestel. De hoogteafstandsmeter werd door een scherf onbruikbaar. De hoogtemeter werd gewond aan de rug door een scherf welke verwijderd moest worden. De paniek was groot. Voor zover men daar geen opdracht voor kreeg trachtte de meeste manschappen zo snel mogelijk uit de batterij te komen, de valschermjagers kwamen reeds dicht bij de batterij neer. Enkele batterijleden inclusief de ziekenverpleger bemoeiden zich met de zwaar gewonden, die stervende waren. Vernielden de mitrailleurs, namen de slagpennen en hulpstukken mee. De korp. ziekenverpleger bleef alleen achter. Werd na het weigeren Duitse gewonden te behandelen, mishandeld en meegenomen in krijgsgevangenschap. Voor verdere details verwijs ik naar de hoofdstukken gewijd aan de 13^e batterij in dit boek.

De 76^e batterij Lu.A. kon al spoedig niet meer vuren, omdat het geen zin had en stukkenvuur geen resultaat kon opleveren. Er werd direct begonnen met het verzorgen van dekking, er werden mede daardoor geen slachtoffers gemaakt. Bij het 65^e peloton liepen de mitrailleurs door warmte steeds vast en moest men het schieten steeds onderbreken. Bij de vijf pelotons, afd. Delft, kon niet met succes worden geschoten, omdat de vliegtuigen buiten de hoogten vlogen. Hier beschikte men over 2 tL. vuurmonden. (Deze hadden bij de 13^e batterij de redding kunnen zijn). Bij het 5^e . peloton landde om 5.00 uur reeds de eerste valschermtroepen Slechts uitgerust met vijf patronen, gaf men zich over. Bij de batt. West(4^e pel.) Ct. kapitein Hage, kampte men reeds bij het begin van de gevechten met een krappe munitievoorraad, MET EEN HUURAUTO MOEST AANVULLING

WORDEN GEHAALD, WAT DE TWEEDE MAAL WERD VERHINDERD DOOR DE VIJAND. De luitenant Boogaard viel met 3 kisten munitie in handen van de vijand, werd gevangen genomen, maar ontkwam wéér.

Ten Noorden van de brug waren de valschermtroepen doorgedrongen in park “Leeuwenbergh”, huize”Dorrepaal” en verschillende boerderijen, verder een aantal huizen aan de Z.O.-zijde van de Vliet. Het grootste gedeelte van de manschappen van de 13e bt. had zich verschanst in” villa Heeswijk”. De 1e . lt. Bieringa was als gevangene in de “Johannahoeve” ondergebracht. Over dat gebouw lezen we in het verslag; de kapitein Tesing, kreeg bericht, dat er vanuit de “Johannahoeve” werd gevuurd. Hij vroeg om artillerievuur op de hoeve te leggen.

Was hij op de hoogte dat in dat gebouw Nederlandse gevangenen werden vastgehouden? . Niet alleen de aanwezigen in de hoeve hadden last van de beschieting, ook het overgebleven gedeelte van de motor-mitrailleurgroep van het 2^e pel, dat omstreeks 17.00 uur terugtrok op de woonbarak van het 59^e peloton Lu. Mitr. Toen ze vervolgens naar de hoeve “Ypenburg” gingen, werden ze door eigen infanterie en artillerievuur, -waarschijnlijk bedoeld voor de “Johannahoeve”- beschoten. Kort na het vertrek van deze groep gelastte de luitenant Warnars enige manschappen die tijdens de artilleriebeschieting van hun hangar naar zijn opstelling waren gevluht, zijn opstelling te verlaten, dit, omdat zij door hun vreesachtig optreden een ongunstige invloed uitoefende op het moreel van zijn troep.

Van bladzijde 563 af is het een aaneenschakeling van zaken die mede ertoe hebben geleid dat de goedwillende strijders vroegtijdig de strijd moesten staken en waarschijnlijk ook meer doden en gewonden de dupe werden. We lezen: de sterkte van bestrijdingsmiddelen was te gering, en er was een grote verscheidenheid van vuurmonden en vuurleidingstoestellen. Luchtverdedigingskring Amsterdam had slechts 5 moderne en 3 verouderde luchtdoelbatterijen van middelbaar kaliber. Slechts dat was aanwezig ter bescherming van de Hoofdstad des Lands.

In dit en een van de vorige hoofdstukken hebben we de maatregel dat geen dekkingen mochten worden aangebracht omschreven. Wat lezen we: *bij de 18^e . batterij Lu.A. DANK ZIJ DE AANWEZIGE DEKKING WAREN ER GEEN VERLIEZEN.*

Bij de 5^e, -103^e, -104^e, en 106^e -bt. Lu.A. waren de vuurleidingstoestellen niet berekend op de vliegsnelheid van de vijandelijke vliegtuigen.

Zoeklichtopstellingen moesten dag en nacht bezet blijven, maar toen de vijand binnenviel, werd om de reden van plaatswaarneming besloten zoeklichten niet in te zetten, de bezetting van de stelling moest echter ter plaatse bewakingsdienst doen om de installaties te beschermen. Midden in het verslag lezen we:

“Nadat eerder werd aangeduid dat de maatregel -geen dekking te mogen aanbrengen- had dit bijgedragen tot grote verliezen bij de vijand”.

Hier een andere conclusie van hen die het overleefden.

“Op 10 mei werden daar waar mogelijk dekkingen aangebracht, waardoor het moreel steeg en minder doden en gewonden vielen”.

We komen in de eindconclusie hierop terug.

Hoe belabberd de situatie van de munitievoorraad en distributie was, bleek reeds op 11 mei. Op die datum maakt de Kring Ct. bekend, bericht te hebben ontvangen, dat zuinigheid betracht moet worden, daar de munitievoorraad gering was. Het verslag gaat in op een aantal zaken binnen de Kring Rotterdam, succesvolle en falende feiten. Ook hier wordt bij vele onderdelen de gebrekkige opleiding, en het tekort aan wapens en munitie aangegeven. Bij de 76^e bt. is geen munitie voor de M-25 mitrs. en onvoldoende geoefend personeel aanwezig. De 6^e bt. had geen orders ontvangen en neemt pas later aan de gevechten deel. Bij de 19e bt. Lu.A. te Moerdijk zijn geen affuiten en munitie voor de mitrailleurs aanwezig en ontbreekt een connectiestuk voor de elektrische voedingskabel voor het derde stuk. Dekking niet aanwezig. Daar staat dus op een der meest vitale punten bij de Moerdijkbruggen, de 19e batterij met één vuurmond, omdat het 2e stuk bij het eerste salvo de granaat vastloopt en niet meer verwijderd kon worden.

Twee zinnen terug staat vermeld dat de 6e batterij Lu.A. nog geen oorlogsbestemming had ontvangen, terwijl de eenheid zich op nog geen 10 km van de 19e bt. bevond en juist daar aanvullend had kunnen optreden door de batterij in de avond of nacht daarheen te verplaatsen.

Deze 6^e bt Lu.A. stond met een tijdelijk karakter opgesteld te Strijen, onder bevel van de reserve 1^e. luitenant D. van Bekkum. Ongedekt met

vuurmonden en mitrailleurs in de Bonaventurapolder. De bt. commandant vond dat er wel wat veel vliegtuigen overkwamen en hoorde schieten door de batterij nabij Moerdijk. Hij beseftte dat de oorlog was uitgebroken. Hij laat onmiddellijk dekking aanbrengen en verzoekt om munitie. In de loop van de morgen melden zich 19 manschappen van de 19^e bt. die met een boot werden overgevoerd. Ook een vaandrig voegt zich bij deze batterij. Lt. v. Bekkum laat nagaan of de Moerdijkbruggen nog intact zijn, dat blijkt niet meer het geval te zijn.!

Juist deze batterij heeft in het verdere verloop van de strijd een succesvol optreden getoond. Werd op drie plaatsen elders ingezet.

Aan weerszijde van de spoorbrug bij Moerdijk stonden Mitrailleur-Pelotons in stelling, het 82^e en 83^e.aan de zuidzijde en het 84^e , aan de Noordzijde.

Omdat ook hier oude M25 mitrailleurs de wapens ter beschikking waren, bleek na korte tijd, dat verschillende M 25's niet meer op gang te brengen waren.

Beide opstellingen werden gebombardeerd, het 82^e. peloton werd uitgeschakeld, het 83^e. kreeg te kampen met het niet in orde kunnen brengen van de mitrailleurs, had een tekort aan patronen voor karabijnen (allen hadden slechts 10 patronen). De vaandrig die aanvulling ging halen werd gevangen genomen.

Op dat moment, circa 04.30 uur was het grootste deel van de stellingen buiten werking gesteld en was de weg vrij voor de valschermjagers om nagenoeg ongehinderd de bruggen te bezetten.

Bij het 84^e peloton verliep het al niet veel beter en wist zich om 06.00 uur uitgeschakeld. Hieronder volgt de tekst van de samenvatting van het verslag.

“Samenvattend kan worden gesteld dat in de morgen van 10 mei **ALLE** luchtdoelbestrijdingsmiddelen van de Luchtverdedigingskring Rotterdam, die opgesteld waren ten zuiden de Nieuwe Maas en de Nieuwe Waterweg-, .. het 53^e, 54^e.en het 55^e. pel. Lu. Mitr.s, eveneens 3, en 4, Xle. Zoeklichten A.tL-, door de vijandelijke acties werden uitgeschakeld. Omdat ook de 4^e.en 77^e bt Lu.A. uitvielen raakte de luchtverdedigingskring in een steeds zwakkere positie”.

Alleen de 6^e bt Lu.A. was nog inzetbaar.

Hoe is het mogelijk dat de verdediging van Rotterdam zo schril afstak tegenover de stad Den Haag. Bovendien dat eerst per begin maart de Vrijwillige Landstorm werd geïnstalleerd met 2 tL vuurmonden. De commandant de res. kapitein H.F. Hoijer zegt in zijn reportage over de strijd;

“Er was niet voldoende personeel, en die er waren, bleken ongeïnstalleerd. Met vuurmonden was voor 10 mei geen schot gelost”.

Van de vrijwilligers had een kwart nog nooit met een geweer en scherpe munitie geschoten. Het personeel voor de bediening van de afstandsmeters was nog niet opgeleid en de kaderopleiding zou in mei aanvangen. Nadrukkelijk wordt in het verslag gesteld, dat juist de Vrijwillige Landstorm Korpsen zo veel hadden kunnen bijdragen, gezien het optreden van de V.L.K. pelotons die in Delft zo succesvol waren. Uiteindelijk werden volgens de kapitein toch nog redelijke resultaten geboekt.

Wat waren de gevolgen voor de stad Rotterdam. ?!

Wat ons opvalt in het verslag is **dat op 14 mei geen enkele luchtafweer aanwezig was**. Volkomen onbegrijpelijk omdat de bombardementen op die stad waren aangekondigd.

De luchtverdediging van het complex ‘s-Gravenhage-Wassenaar

De 14^e bt. Lu.A. Ct. reserve 1^e. luitenant J.M.H. v.d. Velden, opgesteld bij Huize “Voorlinden” te Wassenaar. Bij de eerste beschietingen ong. te 04.00 uur geraakte al een vuurmond onklaar, door projectielklemming (wat niet meer kon worden opgeheven). Om 10.30 uur werden dekkingen aangebracht, waaraan in de komende nacht en de volgende dagen werd doorgewerkt.

Bij de 78^e . bt. Lu.A. miste eveneens dekking, en was men niet in het bezit gesteld van de twee organiek vereiste mitrailleurs. De accu's raakte leeg en konden de stukken niet meer gevoed worden met gegevens.

De 163^e bt. Lu.A. opstelling te Wassenaar weigerde na enkele uren het 3^e stuk, waren de richtmiddelen onklaar door foutieve behandeling en kon het 2^e stuk niet meer ontladen. Er was geen dekking aanwezig. Bij twee aanvallen op de batterij werden de bt. -officier, twee stukscommandanten en vijf bedieningsmansschappen zo zwaar gewond, dat zij naar een ziekenhuis

moesten worden afgevoerd. Twee andere manschappen werden eveneens licht gewond.

De commandant liet dekking aanbrengen.

De 23^e bt. Ct. 1^e luitenant P.G. Jager (de eerste ct. van de 13^e batterij april 1939) stond opgesteld bij de Laan van Poot, de noordrand van Den Haag. Er was geen dekking aanwezig, ook hier miste men de 2 organiek ingedeelde mitrailleurs. Dat bracht met zich een zware tol: -acht gewonden werden afgevoerd, waarvan er een overleed op 20 mei-. In de loop van de middag viel een van de vuurmonden uit. Ook bij de andere vuurmonden traden haperingen op, bij twee ontbraken temperatuurtoestellen.

Dekking werd aangebracht, daarbij geholpen door burger vrijwilligers.

Bij de 14^e bt. werd de vuurmond die op 10 mei onklaar was geraakt door huisklemming vervangen door een van de stukken van de 13^e batterij wiens materieel was overgebracht naar Ockenburg. Ook het vuurleidingstoestel van deze batterij werd geïnstalleerd omdat het toestel van de 14^e bt. een defecte motor had. Toen men de zaak had geïnstalleerd bleek dat het toestel van de 13^e bt. niet was af te stellen op de vuurmonden van de 14^e .bt.

Bij de 78^e bt. lu.a. werd gedurende de nacht aan dekkingen gewerkt.

Dat eiste van de bemanning zoveel kracht, dat op 11 mei maar drie vuurmonden werden bemand.

Bluswerkzaamheden in de 2^e Adelheidstraat

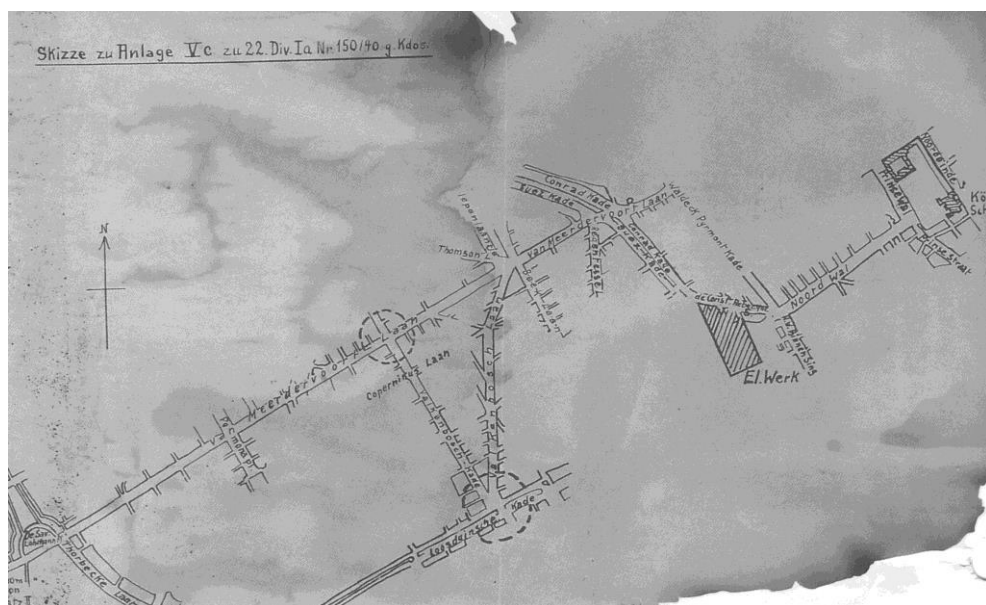
Bij de 163^e bt werd aan dekkingen gewerkt, ook hier een vuurmond gedeeltelijk onbruikbaar.

Pas **op 8 mei 1940** werd de 164^e bt Lu.A. Ct. de 2^e luitenant J. bij de Vaate uit het depot ter beschikking gesteld. De opstelling was bij Voorburg op een voetbalveld zonder enige dekking. Om 02.00 uur beval de lt. Vaate de batterij in stelling te gaan.

Maar de batterij kwam pas in actie om 05.15 uur toen het eerste salvo op drie transportvliegtuigen werd afgevuurd, meerdere granaten troffen een van de toestellen die in brand raakte.

In vlammen gehuld scheerde het over de daken van het Bezuidenhout, verloor een vleugel welke op het Louise de Colignyplein neerkwam. Het vliegtuig stortte 200 meter verder in de 2^e Adelheidstraat brandend neer, op 80 meter afstand van het C.L.B.

Toen de brandweer het vuur had geblust, vond personeel van het C.L.B. verschillende niet verbrande kaarten en orders in het vliegtuig. De commandant Luchtverdediging kon tegen 05.45 uur deze bescheiden bestuderen. Het bleken papieren te zijn van de generaal Von Sponeck, waarop duidelijk was aangegeven het totale plan voor de bezetting van Ypenburg, Valkenburg en Ockenburg, om van daaruit Den Haag te bezetten. De oorlog was nog geen twee uur oud, toen door toeval juist dat vliegtuig werd neergehaald waarin het krijgsplan voor de bezetting van vliegvelden en Den Haag werd aangetroffen.

Eén van de schetsen die gevonden werden bij de papieren van generaal Von Sponeck

Ook het commando van de 78e batterij Lu.A. (voorschoten) eist de eer op dit vliegtuig te hebben neergehaald. De ploeg van de Lt. Vaate had nog meer succes te melden. Even na het neerstorten van het Von Sponeck-toestel, werd weer een Duits transportvliegtuig in brand geschoten en neerstortte. Om 08.15 uur werd de batterij aangevallen, de commandant Lt. Vaate gaf het commando *“DEKKEN”*, *Maar men kon niet anders dan ter aarde neervallen of bescherming zoeken achter een der vuurmonden. Gevolg: Eén man gedood en 6 gewonden.*

Om 10.00 uur gaf, toen het wat stiller werd in de lucht, de Lt. Vaate opdracht tot het aanbrengen van dekking. Later op de dag werden verschillende manschappen van de 13e bt. Lu.a. toegevoegd aan de 163e bt. Lu.A.

Samenvatting en nabeschuiving: De luchtdoelartillerie

De luchtdoelartillerie onderging gedurende het kortstondig bestaan van het Commando Luchtverdediging een grote vernieuwing. Toen het commando op 1 november 1938 werd opgericht, konden er aan geschut slechts 9 vuurmonden van 7.5 tL. gevechtsgereed worden gemaakt. Op 1 mei 1940 bedroeg dit aantal 355 gevechtsgereede vuurmonden, nl. 84 kanonnen van 7.5 tL., 39 oude kanonnen van 6, 7, en 10 tL., 232 kanonnen van 2 en 4 tL. Sinds 1 november 1938 waren naast het middelbare geschut ook automatische vuurmonden van 2 -en 4 tL. ingevoerd. De compagnieën luchtdoelmitrailleurs van het Veldleger hadden voor de strijd op zeer korte afstand serie uiterst krachtige vuureenheden gevormd door de oprichting van de batterijen automatisch 4 cm geschut, terwijl voorts het aantal batterijen van middelbaar kaliber was uitgebreid. Het aantal oude batterijen van 6 en 7 cm bleef niettemin nog vrij groot. Van de 40 batterijen van middelbaar kaliber- op 10 mei aanwezig- waren er 27 modern en 13 verouderd. Had men in de betrekkelijk rustige jaren vóór 1939 niet de aanmaak van buizen en vuurleidingstoestellen zelf ter hand genomen, het vereiste materiaal en de munitie in het buitenland besteld, dan had men de oude batterijen tijdig uit de bewapening laten verdwijnen en zou Nederland op 10 mei 1940 over ongeveer 30 moderne batterijen van middelbaar kaliber meer hebben beschikt dan nu het geval was. Dat zou dan de vijand zonder twijfel op een nog groter verlies aan vliegtuigen zijn komen te staan. Ook het gemis aan munitiemagazijnen elders dan in de omgeving van de Hembrug, was ongetwijfeld een ernstige lacune. Ook hier kan worden gesproken van een zuinigheid die de wijsheid bedroeg. Hier staat tegenover, dat de aanschaffing van grote hoeveelheden 2 en 4 cm geschut tijdens de periode van het Co. een daad van krachtig en verstandig beleid kan worden genoemd, dat haar oorsprong vond in de overweging dat de vijand zich boven Nederland altijd het luchtoverwicht zou kunnen verwerven en zich

dan zou kunnen concentreren op uiterst efficiënte aanvallen vanaf geringe hoogte, waardoor het een primaire noodzaak werd te beschikken over modern geschut, dat lagere luchtlagen kon bestrijken. De periode van opbouw, die werd ingeluid op 1 november 1938, gaf vanzelfsprekend ook een enorme uitbreiding aan personeel te zien. De oorlogsterkte werd in deze periode opgevoerd van ongeveer 3 000 tot 10 000 man. Dat personeel werd door voortdurende oefeningen met het nieuwe geschut, waarbij nieuwe reglementen voor het in stelling brengen van de vuurmonden en nieuwe voorschriften over het schieten werden ingevoerd, een uitstekende discipline werd bijgebracht en opnieuw geïndoctrineerd. Er werd een einde gemaakt aan het nog bestaande streven om geschutsopstellingen van uitgebreide dekkingen te voorzien en ze zo te veranderen in een soort vestingwerk. Niet aan wegkruipen en dekken mocht worden gedacht, maar aan het zich te weer stellen met alle mogelijke middelen. Daarom werd de verdediging tegen op de batterijen aanvallende vliegtuigen, zo goed en zo kwaad als het ging met onze kleine luchtvloot, bij alle batterijen naarstig beoefend.

Aan allen -van hoog tot laag- werd de noodzakelijkheid bijgebracht om onder alle omstandigheden in de eerste plaats te blijven vuren. Het personeel werd ingeprent, dat vuurwerking boven dekking ging, ook indien deze ernstige verliezen met zich zou brengen.

In alle lokaliteiten waren de regels van de nieuwe doctrine op gedrukte formulieren aangeplakt om de manschappen er dagelijks mee te confronteren. Dit heeft succes gehad.

Als voorbeeld mag dienen de juiste houding van sergeant Fonteyn, ct. van het 56^e peloton mitr.

Dit peloton opgesteld op het dak van gebouwen van de Rotterdamse Lloyd, bezette vanaf 3.45 uur alle posten. Zij schoten op Duitse watervliegtuigen, die na te zijn geland weer opstegen, kwam een toestel tot op 50 m van de pelotonopstelling. De vier mitrailleurs gaven het de volle laag, waardoor het weer moest landen. Na enige tijd kreeg de pel. ct. opdracht van een adjudant-onderofficier, namen de commandant van het Vaartuigen depot van de Vrijwillige Landstorm Vaartuigendienst, het schieten te beëindigen, omdat dat schieten onnodige aandacht van de vijand trok.

Omdat dit tegen de schriftelijke machtiging van sergt. Fonteyn werd ingebracht, stelde hij zich in verbinding met ct. 13^e Comp.Lu.A., die opdracht gaf alleen op luchtdoelen te schieten die dicht in de nabijheid van de opstellingsplaats van het peloton kwamen.

De oud-strijders van de 13^e bt Lu. hebben mij gevraagd meningen en constatering te willen vastleggen die door hen anders zijn ervaren.

De bewering dat de luchtdoelartillerie **grote veranderingen** beleefde in 1939, zien wij als veranderingen. *Grote veranderingen willen wij bestrijden.* Elders in dit boek heeft de lezer kennis kunnen nemen van het bestedingsprogramma nl. de bestelling van 1.034 vuurmonden, welke men toen nodig achtte voor een doeltreffende luchtbeveiliging. Wanneer men op 1 mei 1940 maar over slechts 1/3^e daarvan de beschikking heeft, dan noemen wij dat een magere vernieuwing. De compagnieën luchtdoelmitrailleurs zo stellen wij hadden slechts een deel van de benodigde automatische wapens ter beschikking en verder gehandicapt door aanvulling met de oude M25 mitrailleurs. Verder wordt aangeduid dat batterijen werden uitgerust met de uiterst krachtige 4 tll geschut.

De beschouwing gaat verder met, had men tijdig enz., dan hadden we over *30 moderne batterijen meer de beschikking gehad.* Nadrukkelijk is aangegeven dat het alleen terugvallen op de Hembrugmagazijnen een slecht distributiebeleid inhield.

Waren niet de zuinigheid en de onmacht in de periode van het gebroken gewoontje, de schuldigen?

Wij menen dat heel andere indelingen van bewapening meer succes hadden meegebracht. Nagenoeg alle batterijen en pelotons waren deels of geheel uitgerust met (25 tot 40 jaar) oude, reeds door de Duitsers gebruikte mitrailleurs uit de eerste wereldoorlog. Hieronder de aantallen vuurmonden opgesteld bij batterijen en pelotons.

M-25 mitrs en stukken 2tl bij batterijen en pelotons	Aant M-25	Aant pels	Pel met 2tl	Aant 2tl	% van totaal
LVD Amsterdam en omgeving	72	21	14	26	17,2
LVD Den Haag en Rotterdam	112	34	14	36	22,5
LVD Utrecht-Soesterberg en Veldleger	220	67	37	89	58,5
LVD Zeeland	16	6	0	0	0
Den Helder-Alkmaar	26	6	1	3	1,8
LVD Zuid Limburg	4	1	0	0	0
Totaal	440	135	66	154	100

De oorlogsverslagen van de Luchtdoelartillerie hebben aangetoond, dat er kommer en kwel was met de werking van de M25 mitrailleurs, achtergelaten bij terugtrekking van de Duitse troepen tijdens hun vlucht via Nederland, of gekocht uit depots van het Duitse leger. Hoe de verdeling van de 2 en 4 cm vuurmonden was bij batt. en pel geeft onderstaand overzicht aan.

Aantal batterijen met 2tl en 4tl	Aant bt	Met 2tl	Aant 2tl	Met 4tl	Aant 4tl
LVD Amsterdam en omgeving	11	0	0	2	6
LVD Den Haag en Rotterdam	13	0	0	2	6
LVD Utrecht-Soesterberg en Veldleger	21	0	0	9	27
LVD Zeeland	3	0	0	1	3
Den Helder-Alkmaar	6	0	0	0	0
LVD Zuid Limburg	1	0	0	0	0
Totaal	55	0	0	14	42

Met een oogopslag is te zien hoe de vuurmonden verdeling waren bij de districten - batterijen en pelotons. Met een oogopslag is hier aangetoond dat er een bijzonder slechte verdeling plaats vond in district Den Haag\Rotterdam. Verder in deze beschouwing komen we hierop terug.

Er werd de bediening duidelijk gemaakt dat voor de luchtdoelartillerie eerst grote gevaren ontstaan, indien de vijand in de lucht zou ontdekken, dat een aanval op een batterij of peloton voor hem zonder risico zou zijn, omdat de bediening bij zijn nadering zou dekken in schuilplaatsen achter aarde wallen. De dekkingen dienden te worden beperkt tot alleen gevechtsdekkingen, waaruit onder alle omstandigheden zonder onderbreking alle vuuropdrachten- ook het schieten op gronddoelen, maar dat eerst in de laatste plaats moesten worden vervuld.

Deze nieuwe doctrine is bij de luchtdoelartillerie gemeengoed geworden en dat was ook nodig, want daardoor waren alle batterijen in staat zelfstandig een gevecht te leveren, datgene wat noodzakelijk was, omdat door het nog ontbreken van radar- een goede gevechtsleiding niet mogelijk was. De hiervoor geschetste intensieve en moderne opleiding is volledig geslaagd. Dank zij deze opleiding heeft de luchtdoelartillerie in de meidagen van 1940 tegen de Luftwaffe zulke opmerkelijke successen geboekt.

De vorming van luchtverdedigingsgroepen bij de luchtdoelartillerie was in de luchtverdedigingskringen op 10 mei 1940 nog lang niet doorgevoerd; vandaar de grote organisatorische verschillen. Alleen in de Lvd. Kr. Utrecht \Soesterberg en in de Stg. Hd. waren de middelen in Lvd. Grn. ondergebracht. In de luchtvaartkringen Amsterdam bestond nog de oude organisatie, waarbij de middelen waren gegroepeerd in afdeling- en compagniesverband, terwijl de Lvd, Kr. Rotterdam \ ' s-Gravenhage naar het schijnt nog verkeerde in een organisatorische overgangsfase.

Alle batterijen en twee luchtverdedigingspunten stonden rechtstreeks onder de Kr. C terwijl in deze Lvd. Kr. tevens nog het compagniesverband werd aangetroffen. De geringe voortgang die met de reorganisatie werd bereikt, vond haar oorzaak in het gebrek aan kader, dat in de eerste plaats moest

worden ingezet bij nieuw te vormen batterijen.

Buiten de Lvd. Krn. stonden de luchtdoelbestrijdingsmiddelen onder de daarvoor het meest in aanmerking komende hogere militairen autoriteit van het desbetreffende gebied (zie hiervoor hoofdstuk VI).

De leemten in de organisatie deden echter geen afbreuk aan de gevechtskracht, want ondanks alle verschillen in bevels-en gezagsverhoudingen heeft het personeel van de luchtbestrijdingsmiddelen, toen het er op aankwam, zich slechts laten leiden door het enig juiste beginsel: 'de vijand zoveel mogelijk afbreuk te doen'. Er werden in dit opzicht goede prestaties geleverd, ook al komt vanzelfsprekend het leeuwenaandeel van de geboekte resultaten voor rekening van het moderne luchtdoelgeschut. Het personeel van de met verouderd geschut uitgeruste batterijen en M25 dat van de mitr. verging wel eens de lust tot verder strijden, toen duidelijk bleek hoe ONGESCHIKT de oude vuurmond met haar primitieve vuurleiding en de mitr. M 25 waren voor de moderne oorlogvoering. (red. 451 M25 mitr. = 56% van totaal vuurmonden) Het ontbreken van gevechtsdekkingen bij nagenoeg alle batterijen is ongetwijfeld niet bevorderlijk geweest voor het moreel van het personeel. Het was beslist een misplaatste bezuinigingsmaatregel, dat geen fondsen beschikbaar werden gesteld voor het maken van gevechtsdekkingen in de bestaande opstellingen. Deze misplaatste zuinigheid heeft onnodig mensenlevens gekost. Desondanks heeft het personeel zich gehouden aan haar enkelvoudige, duidelijke gevechtsoopdracht: 'onder alle omstandigheden in de eerste plaats te blijven vuren'.

Ook hebben de geschetste tekortkomingen de tijdens de opleidingsperiode bereikte teamgeest niet kunnen breken, getuige het feit dat het personeel van door de vijand uitgeschakelde batterijen, geschut- of mitrailleur opstellingen zich steeds weer meldde bij andere onderdelen van de luchtdoelartillerie om verder deel te nemen aan de strijd.

Ook het Koninklijk Nedrlandsch-Indisch Leger (KNIL) was uitgerust met de gehate M-25 mitrailleur

Commentaar op bladzijden 98 en 99

Wij vinden de woorden een verstandig beleid op zijn minst voorbarig. Het op knappe wijze weergegeven verslag van de Kolonel buiten dienst F.J. Molenaar is op verschillende plaatsen volledig in tegenspraak met de feiten. De punten die wij willen bestrijden of van inzicht verschillen zijn vetter afgedrukt. De hiernaast aangegeven oorlogssterkte en opleiding van de in dienst opgeroepen militairen is een van die zaken die niet zijn zoals het er staat. **Indien men wil beschikken over 1.034 vuurmonden en er zijn er slechts 355, men de sterkte per 1 November 1940 op 30.000 stelt, dan was dat alles beneden peil om dezelfde vijand te bestrijden, die nu op 10 Mei de aanval uitvoerde.** In alle publicaties over de oorlogsdagen wordt het niet in dekking mogen gaan en aan de stukken te blijven als een doordachte zaak aangeboden en geprezen. Wrang en nogmaals wrang is het, daar men zich in eerste instantie eraan hield en die militairen die hun plicht deden een onverantwoord risico moesten lopen.

Deze opdracht was niet gedekt door:

- a. **Voldoende bewapening en tijdige aanschaffing.**
- b. **Orders onderbrengen bij een land dat zelf in oorlog .**
- c. **Opleiding absoluut beneden peil was, een vuurmond bedienen is te leren, maar daarnaast als militair bijbrengen hoe hij als soldaat moet handelen, werd overgelaten aan het toevallig handelen van de persoon in kwestie.**
- d. **Werden vanaf het eerste uur van de strijd, bij ALLE batterijen**

naarstig dekkingen aangebracht, hetgeen blijkt uit de oorlogsrapporten van die batterijen. Er sneuvelden bij die opstellingen die wel dekking hadden, bijna geen manschappen, de volgende dagen na aanbrenging aanmerkelijk minder doden en gewonden.

- e. Het moet voor de verantwoordelijke Regering en Opperbevel toch een vreemd gevoel geven sprekend over onderwerpen genoemd onder a t/m d. als men dan later niet ruiterslijk wil toegeven dat men het fout had ingeschat.
- f. In verschillende verslagen geeft men toe dat “ zuinigheid” dwong tot deze maatregelen en uitvoering van zaken. Ook toe te geven dat men niet in staat was geweest RADAR (WEL IN GEBRUIK BIJ DE VIJ-AND) WEL TOT DE UITRUSTINGEN TE LATEN BEHOREN.

Uit de verslagen over de strijd op vliegveld Ypenburg is gebleken dat bij reeds de eerste aanvallen op het vliegveld bijna alle mitrailleurpelotons haar stellingen verlieten en vluchten naar het hoofdgebouw, alleen de twee zware mitrailleurs bleven in stelling. Deze mitrailleursposten waren de dichtstbijzijnde van de 13^e batterij, de strijd tegen de laag aanvliegende toestellen werd daardoor **niet** verhinderd.

De vijand had reeds in voorgaande jaren een hele goede studie gemaakt van: plaats- aantal- soort -opstellingen en ervaring hoe deze te bevechten. De vijand had nl. dezelfde vuurmonden, kende de eigenschappen daarvan veel en veel beter dan de Nederlandse luchtdoelartilleristen die met de vuurmonden nauwelijks hadden geschoten, toen de vijand binnenviel. Wij vinden dus, de opleiding is “volledig geslaagd”, misplaatst. Een schietoefening zoals is beschreven door de korp. v. Heuven werd er gehouden met de 13^e en 14^e bt. (zie verslag ervaringen Van Heuven)

Opgeroepen reserve officieren voor een groot deel niet opgeleid en ervaring opgedaan bij Lu.A. hebben er het beste van moeten maken. Zoals u heeft kunnen zien waren nog steeds in functie gepensioneerde beroepsofficieren wiens vervanging reeds in 1939 voltooid had dienen te zijn. Daardoor waren de speciaal tot bepaalde functies opgeleide officieren niet op hun posten.

Natuurlijk zijn er goede en zeer goede resultaten behaald. Niet mag worden voorbijgegaan aan het feit dat een goede gevechtsleiding niet mogelijk was. Dat de leiding van de luchtverdedigingskringen niet tot de juiste organisatie was gekomen en dat toch grote successen werden geboekt. De M 25 mitrailleurs en ook de vuurleidingen daarvoor, waren ongeschikt om goed te kunnen ageren in een moderne oorlogvoering. Kijken we weer even naar op de vorige bladzijden aangegeven overzichten van de vuurmonden, dan zien we dat in de Lvd. Kr. Rotterdam en “s-Gravenhage, **geen enkel** 2 tL en *slechts zes* 4 tL vuurmonden waren opgesteld bij de luchtdoelbatterijen, **en**

wel de gehate puur versleten M 25 mitrailleurs konden worden ingezet tegen vliegtuigen op zeer lage hoogte.

De verdediging van de vliegparken (-velden)

Uit de gegeven orders en de getroffen maatregelen ter bestrijding van eventuele vijandelijke luchtlandingen is duidelijk gebleken, dat het Nederlandse opperbevel in de dagen vóór 10 mei 1940- op grond van ervaringen te Oslo- hoofdzakelijk rekening hield met de mogelijkheid van vijandelijke pogingen zich door per vliegtuig aangevoerde troepen meester te maken van een aantal Nederlandse vliegparken. Het gevaar van vijandelijke valschermjagers achtte men slechts beperkt en zag men voornamelijk in de vorm van sabotage, al of niet in samenwerking met een 'vijfde colonne'. Aan het parachutistengevaar in operationele zin werd slechts een geringe betekenis toegekend.

Zulks blijkt o.m. duidelijk uit een in 1939- ter geruststelling van het Nederlandse volk- uitgegeven brochure, getiteld: 'Nederland is paraat', van de hand van generaal -majoor Jhr. J.T. Alting von Geusau, die in datzelfde jaar commandant was van het I L.K. het legerkorps dat bij het afslaan van de Duitse luchtlandingen rondom 's-Gravenhage zulk een belangrijke taak te vervullen zou krijgen. Daarin stelde de schrijver o.m.: 'en dit geldt evenzeer voor de tot de luchtstrijdkrachten behorende parachutetroepen. Dit hypermoderne strijdmiddel, waarvan de werking op de meest schromelijke wijze wordt overdreven, kan niet anders worden beschouwd dan een hulpmiddel. Het naar beneden springen van grote troepen mag in vreedstijd bij wijze van proef wel eens resultaat gehad hebben, de voornaamste factor, nl. Het mitrailleurvuur van de verdediger tegen de omlaag fladderende parachutisten, ontbrak daarbij. Kleinmoedige landgenoten laten zich snel wel eens door ijselijke verhalen, betreffende deze parachutisten van de wijs brengen, maar daarvoor is niet de minste reden.... ! Bovendien staat vast, dat- hoewel de mogelijkheid van luchtlandingen op onze vliegparken(-velden) na de gebeurtenissen te Oslo werd onderkend- daaruit geen conclusies zijn getrokken over de gevaren die dergelijke landingen zouden kunnen opleveren voor onze landsverdediging als geheel. Hetzelfde ongeloof met betrekking tot het parachutistengevaar openbaarde zich óók t.a.v. de strategische mogelijkheden en de gevolgen van een vijandelijke luchtlanding. Duidelijk komt dit tot uiting in de woorden van luitenant-generaal b.d. J.J.C.P.Wilson, die in de oorlogsdagen en in de periode die daaraan vooraf ging, als luitenant -kolonel, hoofd was van de Sectie Operatiën van het A.H.K.: "Wie had op 9 mei kunnen denken, dat tussen Moerdijk en Leiden twee Duitse divisies uit de lucht zouden tuimelen. In Noorwegen waren alleen vliegvelden aangevallen" Afgezien van het feit dat

het woord 'tuimelen' de indruk zou kunnen wekken, dat de Duitsers met twee divisies valschermjagers zijn geland, datgene wat niet het geval is geweest (het merendeel landde per vliegtuig en 'tuimelde' niet uit de lucht), blijkt uit deze woorden, dat aan de mogelijkheid van een luchtlanding in de vorm van een strategische overval in de kringen van het Nederlandse opperbevel niet werd geloofd. Geconstateerd moet worden, dat in feite slechts van één zijde is gewezen op het gevaar van een overval uit de lucht met strategische oogmerken, nl. door de C.-Lvd., luitenant-generaal P.W. Best, die in 1937 als kolonel aan dit onderwerp reeds aandacht had besteed in een betoog voor de Vereniging ter beoefening van de Krijgswetenschap. Hij benadrukte: "een andere mogelijkheid van strategische overval is die, waarbij de aanvaller den overval in de lucht met dien op de grond in eersten aanleg rechtstreeks richt tegen Nederland, om zich aldus in letterlijken zin een 'jumping off place' te verschaffen tegenover den grooten tegenstander en daarbij bovendien *aan ons land belet den verderen strijd, hetzij in de lucht, hetzij in het terrein of beide een belangrijk aandeel te nemen*". Zie zijn boek 'vijf oorlogsjaren en hun twintigjarige voorgeschiedenis', blz. 84 #2 'Orgaan van de Vereniging ter bevordering van Krijgswetenschappen (1936\1937)' blz. 243. In het licht van deze zienswijze is het begrijpelijk, dat C. Lvd. in tegenstelling tot het opperbevel, de gevaren van een luchtlanding- zoals in Oslo gedemonstreerd- in een strategische omlijsting plaatste. Hij placht dit tegenover de officieren van zijn staf te doen door het verkondigen van de stelling: 'onze vliegvelden vormen voor de vijand de toegangspoorten tot de vesting Holland'. Uit alles blijkt echter dat deze stelling buiten de kring van het Co.-Lvd. niet de erkenning kon vinden, die luitenant -generaal Best daarvoor verlangde. *Meermalen moet hij hierbij zijn geërgerd door het aangetroffen ongeloof en het gebrek aan overtuiging*. Hij heeft dit kort vóór de 10e mei tegenover één van de officieren van zijn staf als volgt tot uitdrukking gebracht: "men heeft mij de bataljons voor de vliegvelden alleen ter beschikking gesteld, omdat men mij in de kwestie van de vliegveldverdediging niet langer voor het hoofd durfde te stoten". De gevolgen van bedoeld ongeloof en het gebrek aan overtuiging vond men terug bij de troepen die met de bewaking of de verdediging van vliegparken(-velden) en hulpvliegvelden waren belast. Nergens beschikte men over goede en voldoende gevechtsofstellingen. Op het vliegveld Ockenburg ontbraken deze geheel. Troepen huisvesten in hangars moet toch beoordeeld worden als lichtvaardig. De politiek van zuinigheid heeft hierbij uiteraard medegewerkt aan de vorming van een onjuist oordeel bij de lagere commandanten en de troepen, over de daarbij optredende gevaren. Indien slechts een fractie van de vele honderden betonkazematten die in de loop van de mobilisatie zijn gebouwd, was neergezet bij onze vliegparken en -velden, dan had hiervan

een uitwerking kunnen uitgaan, die zich niet zou hebben beperkt tot een verbetering van de gevechtskracht, maar ook het moreel ten goede zou zijn gekomen en het besef hebben versterkt, dat men hier gereed stond voor een taak, waarvan het grootste gewicht moest worden toegekend.

Het staat dan ook wel vast, dat **het reeds in de vroege morgen van 10 mei verloren gaan van de as Rotterdam- Moerdijk en de kritieke toestand die dezelfde morgen ontstond rond het regeringscentrum, in vele opzichten het gevolg waren van onvoldoende mentale en materiële voorbereiding van de landsverdediging.**

Commentaar oud-strijders op bladzijden 102, 103 en 104

Het was duidelijk dat de N.S.B. beweging steun zou geven bij een inval in Nederland. Bewoners in de grensgebieden, sommigen met familie in Duitsland, komen er herhaaldelijk berichten over troepenconcentraties aan onze grens. Men neemt aan dat er werkelijk een 'vijfde colonne' bestaat met contacten in Duitsland. Ervaringen zoals de aansluiting van Oostenrijk, de overval in Denemarken en Noorwegen, waarover serieuze rapporten worden gedeponneerd bij onze Regering, dan blijkt dat er toch geen betekenis aan toe wordt gekend. De werkelijkheid wordt ervaren in de eerste dagen van de oorlog. Bij de bestudering van alles wat er gebeurde in die dagen, is het hiernaast vermelde onbegrijpelijk. Het schrijven aan het Nederlandse volk van Lt. Generaal Wilson was een bijdrage, niet open te willen staan voor de werkelijkheid. Daarom drukken we onder aan deze bladzijde nog even het eerder geplaatste hoofd van een brief aan mijn ouders af. Daarop is duidelijk te zien, dat een jong soldaat van 20 jaar meer realiteitsgevoel had voor de komende zaken dan de legerleiding. Bij Moerdijk stond ik oog in oog met enkele van de in die omgeving afgeworpen valschermjagers, - onge oefend met 5 patronen, - en voelde de onmacht die velen moeten hebben ervaren. Komende van de Motorartillerie, alleen ervaring opgedaan met het besturen van de Trado, na slechts 2 maanden naar een Depot, alleen maar wat marsen lopen en wachtdiensten vervullen, geen enkele schietoefening, geen vechttechnieken en \of theorieën hoe te handelen. En dan na de oorlog te moeten lezen over geoefendheid en prompte uitvoering van de order aan de stukken te blijven. Met mij balen de oud-strijders die handelden naar best kunnen, er ook vele helden waren die met het weinige dat ze beschermden en geleerd hadden toch hun plicht deden. Er landden 81 parachutisten ten zuiden en westen van onze batterij, (gebied Moerdijk – Klundert) die s'avonds ongeveer 1200 gevangenen in onze barakken en magazijn samendreven.

Alle kritiek was uitgebleven als wel dekking was aangebracht. Wij hebben tijdens de bezetting gezien hoe de Duitsers hun geschut bij bruggen, de kust

en in de inundatiegebieden grotendeels van betonnen pantsermuren omgaven, c.q. een betonnen schuilplaats naast het geschut plaatste. De tekst lezende van een der aartsvaders van de luchtdoelartillerie de luitenant-generaal P.W. Best laat ons weten dat hij de meest realistische kijk heeft gehad op wat ons mogelijk zou kunnen overkomen. U heeft kunnen lezen hoe het optreden was van de kolonel Ridder van Rappard, toen om dekking was gevraagd voor de totaal onbeschermdde batterij. De oudstrijders hebben het er nog steeds over. Een feit is dat er in dit verslag vele aantijgingen te vinden zijn tegen het beleid en het goedpraten wat niet goed te praten is.

Duitse vliegtuigen werpen para's af

We zijn aan het hoofdstuk gekomen, nauw verband houdend met de steun die de 13^e bt. moest geven aan Ypenburg en omgekeerd, de Lu. pelotons aan de batterijen opgesteld rond het vliegveld Ypenburg.

De voorbereiding van de vliegparkverdediging en het effect ervan

Aangehaald worden hier alinea's uit de samenvatting en nabeschuiving, teneinde het niet direct dienende te kunnen overslaan.

Uit blz. 933 verslag Molenaar blijkt het volgende: hoewel de C.-Lvd. imperatief had voorgeschreven, dat alle mitrailleuropstellingen overdekt moesten zijn, is uit voorgaande hoofdstukken voldoende gebleken, dat men

wegens gebrek aan fondsen vrijwel nergens rekening heeft kunnen houden met dit voorschrift. De soldaat heeft in de verdediging niet alleen een wapen nodig, maar hij verlangt ook een opstelling die voldoende dekking biedt tegen vijandelijk vuur. Een dergelijke opstelling werkt stimulerend op zijn moreel en verhoogt bovendien de uitwerking van ZIJN VUUR. Tegen dit simpele, EEUWENOUE beginsel is ernstig gezondigd bij de opzet van de verdediging van onze vliegparken, vliegvelden en hulpvliegvelden.

Waar beschikten de commandanten ter plaatse over scherfvrije commandoposten?

- a. Op verschillende vliegparken zou spoedig een aanvang worden gemaakt met de bouw van betonkazematten, waarom dan geld beschikbaar stellen voor de bouw van scherfvrije, voorlopige gevechtsofstellingen?
- b. Daarbij komt nog, dat met de verdediging van deze objecten belaste infanterie onvoldoende was geoefend en onvoldoende was voorzien van moderne bewapening.
- c. De oorlogsvoorraad aan infanterie munitie en aan handgranaten was zo beperkt, dat maar zelden schietoefeningen konden worden gehouden, terwijl van het oefenen met scherpe handgranaten zelfs in het geheel geen sprake kon zijn. Tactisch gezien, waren de bewakingstroepen op verschillende parken en velden normaal te verspreid opgesteld, waardoor de bevelvoering van de bataljons- of de compagniescommandanten werd bemoeilijkt en soms zelfs onmogelijk werd gemaakt. Zodoende kwam de feitelijke leiding tijdens het gevecht te rusten op de schouders van reserve officieren-sectiecommandant en van dienstplichtige kaderleden, die wegens een te korte eerste oefentijd en een te korte voortgezette opleiding niet voldoende berekend waren voor deze zware taak.

Bladzijde 934 beschrijft de tegenstrijdige opvattingen van de legerleiding, de Nederlandse inzet die op het kritieke moment, in doorsnee beter is dan men kan vermoeden. Hieruit kan dan ook worden verklaard, hoe het mogelijk was, dat er ondanks de opgesomde tekortkomingen en onvolkomenheden toch op verschillende plaatsen op en rond de door valschermjagers en luchtlandingstroepen aangevallen vliegparken en velden vastberaden en met ere is gestreden, datgene wat o.m. moge blijken uit de bijlage no.4, de lijst van de tijdens de strijd in de meidagen gesneuvelde of aan de opgelopen verwondingen overleden militairen. Bladzijde 935: niettegenstaande er dus tijdig maatregelen werden getroffen tegen een verrassende aanslag op een of meer van onze vliegparken

(-velden), waren de sterkte van de tegen ons land ingezette valschermlucht-landingstroepen, de gekozen aanvalsdoelen en de strategische conceptie die daaraan ten grondslag lag, op 10 mei een volkomen verrassing voor de Nederlandse legerleiding. Dit vloeiende voort uit het gebrek aan visie met betrekking tot de mogelijkheid van een strategische overval uit de lucht op de Vesting Holland.

Dat deze uiterst gewaagde operatie in het gebied Waalhaven- Moerdijk kon slagen, was o.m. een gevolg van het gemis aan een geconcentreerd opgestelde reserve in dit gebied. De weinige troepen die de Moerdijkbruggen bewaakten, waren niet tijdig gealarmeerd, terwijl de munitie zich niet bij de man bevond, maar compagniesgewijze was opgeslagen. De slagsnoerleidingen die moesten dienen om de aan de bruggen aangebrachte springladingen tot ontploffing te brengen, WAREN OPLAST VAN DE O.L.Z. NIET AANGEBRACHT.

Commentaar op bladzijden 105, 106 en 107

Bladzijde 936: enkele cijfers over de wederzijdse verliezen aan personeel Zoals uit de bijlage no.4 blijkt, zijn tijdens de strijd in de meidagen gesneuveld of aan de bekomen verwondingen overleden:

bij de Militaire Luchtvaart: 20 officieren, 25 onderoff., 30 korp. en soldaten

bij de luchtdoelartillerie: 3 officieren, 7 onderoff., en 35 korp.en soldaten

bij de zoeklichten tL: 2 onderoff., 4 korp. en soldaten

bij het Vrijwillig Landstormkorps en de bewakingstroepen: 1 officier, 2 onderoff., 4 korp. en soldaten.

bij de bewakingstroepen: 4 officiëren, 4 onderoff., en 50 korp. en soldaten

luchtwachtdienst 4 officieren 1 officier 4 onderofficieren en 2 Onderofficieren en

50 korporaaals en soldaten 4 korporaaals en soldaten;

Totaal 191 .

Bladzijde 937: bij de rondom 's-Gravenhage, bij Waalhaven (en Rotterdam), bij de Moerdijkbruggen en op het Eiland van Dordrecht tegen de Duitse valschermluchtlandingstroepen geleverde gevechten sneuvelden of overleden aan de bekomen verwondingen aan Nederlandse zijde 958 militairen, t.w. 515 rondom 's-Gravenhage, 185 in en bij Rotterdam en 258 bij de Moerdijkbruggen en op het Eiland van Dordrecht. Ongeveer 132 van het totaal behoorden tot de hiervoor onder a. t/m e. genoemde onderdelen. Bladzijde 938: Langs de as Rotterdam-Moerdijkbruggen landden- zoals bekend- ongeveer 7.240 man. Een juiste opgave van de verliezen die deze troepen leden- is moeilijk te geven, omdat

geen Nederlandse opgaven beschikbaar zijn en van Duitse zijde slechts percentages worden gegeven.

Gelukkig is het dat bij de strijd rond Ypenburg op 9 mei nog ter versterking cavaleristen werden gestationeerd met pantserwagens en daarbij behorende tirailleurcompagnieën. Tijdens de strijd werd het duidelijk dat deze cavaleristen en tirailleurs met meer succes valscheren- en luchtlandingstroepen kunnen bestrijden dan de daarvoor niet opgeleide onbeschermden luchtdoelartilleristen. Wat ons opvalt in het bestuderen van dit verslag is, dat er Nederlandse provincies waren, die slecht bedeed waren met beschermingstroepen en luchtbescherming. Uit ook die provincies waren vele vaders en zonen opgeroepen of dienstplichtig die sneuvelen of werden gewond. Dan is de woede bij de inwoners die niet beschermd werden groot als het volgende gebeurt. In Etten- Leur werd eind Maart een luchtdoelbatterij weggehaald en elders ingezet. Op 10 Mei in de morgen vallen bommenwerpers het centrum van het dorp aan, een flink deel daarvan werd vernield en vielen er 27 doden te betreuren onder de burgerbevolking. Hierbij waren vier vrienden en kennissen van Uw schrijver. Mijn vader zat op het notariskantoor een voltrefter kwam op het huis en vernielde een groot deel ervan. Mijn vader sloeg met zijn hoofd op de schrijfmachine een aantal tanden braken af toen hij buiten kwam bleek dat in het huis 3 mensen het leven hadden gelaten. Natuurlijk is het niet mogelijk om iedere stad of dorp bescherming te geven, hier betrof het een belangrijke viersprong oogstfeest, Breda-Roosendaal,-noord-zuid Zevenbergen-Moerdijk\ Hoeven -Oudenbosch- Klundert.

Bij de eerste berichten die per radio de bevolking bereikte, hoorde men dat de Franse troepen direct steun hadden toegezegd. Dit kruispunt was dus van belang omdat via Zundert- Rijsbergen- Putte, deze Franse troepen Nederland zouden binnenkomen. De batterij was weg. Nabij Moerdijk heb ik in de meidagen een gevechtswagen van het Franse leger kapotgeschoten aangetroffen (Lage Zwaluwe), het was volgens rapporten het verst gekomen voertuig van onze helpers. Het is dus niet verwonderlijk, dat in de door mij bedoelde provincies men spreekt, over een gebrek aan visie. In de aanvang van deze beschouwing hebben we het falen van de verdediging al aangehaald, maar wat in het verslag over Moerdijk staat, slaat alles. Ik was daar van 10 t.m 17 mei, en zocht later ook een en ander uit wat over de 19^e bt. in de archieven te vinden was, ook voor de familie van militairen die daar gesneuveld zijn.

Er staat in het verslag, troepen waren niet tijdig gealarmeerd, munitie was compagnie-gewijs opgeslagen. Slagsnoeren op een plaats waardoor het opblazen van enkele delen van de brug niet mogelijk was, omdat dit was bevolen door de opperbevelhebber van Land en Zeemacht.

Toen de Duitsers zagen dat de slagsnoeren ontbraken en zij wisten dat de brug niet de lucht in zou gaan. Ook op de spoorbrug zagen wij verschillende Duitsers naar de overkant lopen. Op beide bruggen was dus de weg naar het noorden vrijgemaakt. Bewaking hiervan gaf de Duitsers de zekerheid dat vernieling niet meer mogelijk was.

U heeft uit het verslag kunnen lezen hoe het er op die morgen toging, dan moet U bij het lezen van de strijd om de Moerdijk bruggen net zo verwonderd zijn als Uw schrijver. Want in het oorlogsverslag staat, **dat er grote strijd was om deze bruggen**. Ik denk dat bedoeld wordt de bruggen bij Zwijndrecht en Dordrecht, en richting Klundert –Standaarbuiten.

Dat onze Militaire Luchtvaart zware verliezen leed is met de overmacht in de lucht van de Duitsers te begrijpen.

Kijken we naar de Luchtdoelartillerie dan blijkt het dodental bij de 13^e batterij van de 45 gesneuvelden is, 22%. van de officieren, 1 van de 3 is 33% (gesneuveld door eigen artilleriebeschieting). Van de 7 gesneuvelde onderofficieren, 3 is 42 %, en gesneuvelde korporaals en soldaten, 6 van de 35 is 17 %.

Het totaal aan gesneuvelden per Verdedigings Kring:

Amsterdam en omgeving 4 = 8.9%,

Rotterdam\Den Haag 29 = 64.4 %,

Utrecht\Soesterb. 8 = 17.9 %,

Zeeland 1= 2.2%,

Den Helder\Alkmaar 2 = 4.4 %,

Zuid Limburg = 2.2%.

Uit bijlage 3 van het boek ‘ Strijd om ons luchtruim’, geschreven door majoor S.G. Hoogterp, blijkt dat zijn neergehaald:

Soort wapen	Aantal	Neergehaalde vliegtuigen	Aantal verschoten granaten	Aantal granaten per neergehaald vliegtuig
Mitr M-25	451	22	onb	
2tl	187	128	59.130	316
4tl	45	52	16.550	368
Zwaar geschut	123	113	17040	139
Totaal	806	315	97.720	316

Gedurende de dagen 10 t/m 15 mei 1940 werden 191 doden geregistreerd, daarnaast bezweken 767 manschappen aan de opgelopen verwondingen dat maakt het totaal aan gesneuvelde militairen 958 personen.

Rondom Den Haag 515 is ± 53.8 %

Rondom Rotterdam 185 is ± 19.3 %

Bij de bruggen Moerdijk,- Zwijndrecht. en Dordrecht. 258 is ± 26.9 %

Waarschijnlijk zijn buiten de genoemde verdedigingsgebieden 59 militairen gesneuveld.

De cijfers over neergeschoten vliegtuigen wijken in het boek "Strijd om ons luchtruim" iets af.

Hoe moeilijk het was om de strijd voort te kunnen zetten blijkt uit de gegevens over de voorraden in de munitiemagazijnen.

Het type kanon (Vickers 7,5 cm) waarbij vijf mannen van 13 Bt. Lua de dood vonden